

ANNI SAASTAMOINEN

SIRKKA

*KOSMOS

ANNI SAASTAMOINEN

SIRKKA

*KOSMOS

© Anni Saastamoinen ja Kustannusosakeyhtiö Kosmos 2019

ISBN 978-952-7144-81-7

***KOSMOS**

Painettu EU:ssa

*Rakkaalle ystävälleni Marjalle.
Gnää, kuten tapasimme sanoa.
Sinulle sinne jonnekin.*

Marja

19.12.1986 – 2.3.2019

SIRKALLA ON SIVUHAHMON nimi. Pääosilla on aina kauniit nimet, Aurora tai sellainen jokin muu kaunis ja lyyrinen. Sirkka on vain Sirkka, töksähtävä ja arkinen. Sirkka on nimien nakkikastike.

Nimensä puolesta Sirkkan kuuluisi olla pääosan sidekick, pönäkkä, veijarimainen lasauttelija, joka kaataa asioita tai kusee housuun ja huvittaa, mutta ei Sirkka missään tapauksessa sovi keskiöön. Eikä Sirkka toki valokeilaan haluaisikaan saati ymmärrä, miksi kukaan siihen kaihoaa.

Mutta nimestään huolimatta Sirkka ei ole myöskään hupaisa, eikä veijarimainen lasauttelija. Sirkka on Sirkka. Sirkalla on jakkupukuja kolmessa eri värissä ja pelkästään järkeviä kenkiä. Jos Sirkka olisi eläin, Sirkka olisi mäyrä: pitkin kapeita omia polkujaan päättäväisesti kulkeva paakku mustaa ja vaalempaa jakkupukua.

Sirkka on statisti, ihmismassaa, kahvilassa kahvia juova nainen (ei repliikkejä), ohikulkija kadulla (ei katsekontaktia), joku, joka painaa hissien nappia juuri ennen sinua, sillä nappia kuuluu painaa tehokkaasti, eikä haaskata aikaa haaveiluun ja seisoskeluun. Sirkka

on sirkoista sirkoin, statisteista paras, massaan katoava myyrä ja puutarhatonttu. Samalla joku, mutta ei kuitenkaan kukaan.

Sirkka on Sirkka.

SIRKKA SEISOO LÄHIKAUPPANSA kassojen päätyyn sijoitetun ilmoitustaulun äärellä. Se on täynnä lapuja, joissa myydään ja ostetaan kaikkea polkupyöristä terraarioihin ja siivouspalveluihin. Joukossa on myös ilmoituksia kaikenlaisista tapahtumista, kuten myyjäisistä ja kirpputoreista ja sellaisista. Tapahtumat eivät kiinnosta Sirkkaa, eikä Sirkka tarvitse mitään, mutta hän pysähtyy silti aina lukemaan ilmoitustaulua, koska yksi asia häntä kiinnostaa: kirjoitusvirheet.

Sirkalla on usein tapana lukea sanomalehtiä punakynä kädessään, sillä hyvänen aika, millaisia virheitä ammattijournalismikin vilisee: virhelyöntejä, pilkkuvirheitä, ajattelemattomuutta, omistusliitteiden puuttumista, syntyvätkö ne kiireestä vai ajattelemattomuudesta?

Osittain siksi Sirkka pysäköi itsensä kauppareissuillaan hyväksi toviksi ilmoitustaulun ääreen, että saisi jonkinlaista lohtua kai. Inhimillisyyttä tekstiin ja kontekstiin.

Sirkasta pääsee pieni hymähdys aina, kun hän löytää lapun, jossa on kirjoitusvirhe. Hymähdys kuulaa suopeutta, mutta siihen sisältyy myös pieni nyreys. Sirkka

yrittää ymmärtää, ettei kaikilla ole täydellisyyteen pyrkivää pedanttia asennetta kieleen, joillakuilla taas ei ole kielikorvaa. Sirkka muistaa yhä, kuinka kovin hän raivos-tui joskus opiskeluaikoinaan, kun opiskelukaveri totesi, ettei hän oikeastaan välitä, miten kieltä kirjoitetaan.

”Kyllä minusta on äidinkielen opetus aivan turhaa, kaikkihan sitä oppii puhumaan, eikä sillä ole niin väliä, miten sitä kirjoittaa”, sanoi opiskelukaveri ja ehkä jatkoi lausettaankin, mutta Sirkan verenpaine humahti niin korkeaksi, että kuulo ja näkö sumentuivat ja huurtuivat, eikä Sirkka voinut tehdä muuta kuin puristaa käsiään nyrkkiin. Sirkka ei kyennyt ymmärtämään, mikseivät tarkkuus ja sääntöjen rakastaminen ole kaikille tärkeitä.

Sirkan suosikkilappuja ovat vanhojen ihmisten vanhalla kaunolla kirjoitetut laput, joissa myydään mehu-maijoja, matonkuteita, perämooottoreita ja halutaan ehkä ostaa rollaattori. Käsiala on kaunista ja kaartuvaa, paikoin jyrkkää, silmää hellivää täydellisyyttä.

”Annetaan kuusivuotias leikattu uroskissa pito-vaikeuksien vuoksi, soitte Tyynelle”, lukee yhdessä niistä kauniisti kaunolla kirjoitetuista ilmoituslapuista, ja Sirkka vähän hymähtää. Hymähtää tyytyväisyyttään, sillä käsiala on kaunista ja hymähtää huvittuneisuuttaan, sillä totta kai ilmoittajan, jolla on tuollainen käsiala, nimi on Tyne. Oheen kirjoitetun puhelinnumeron numerot ovat niin kauniita, että niitä voisi vain tuijottaa loputtomiin.

Ja kissa. Sekin hymähdyttää Sirkkaa. Hän seisoo siinä ilmoitustaulun edessä sarjahymähdellen, paino molem-milla jaloillaan ja nostaa olkapäältäään valuvaa kangas-

kassia, jossa hänen ostoksensa ovat. Kun Sirkka oikaisee kangaskassin hihnaa, hän näkee heijastuksensa kaupan ulko-ovesta. Tavallisen näköinen, tavallinen ihminen. Tylsä, jopa, Sirkka miettii ja katsoo oven lasin värityksen vuoksi sinerväksi taittuvaa heijastustaan, jolla on yllään pelkkää harmaata. Hiukset ovat maantien väri-set, suoran polkkatukan malliin leikatut.

Sirkka tosin pitää tylsyydestä, sehän on vain varmuutta, mukavuutta ja toimivuutta. Tylsyyks on järkevää – sehän on sitä, että maksetaan laskut ajallaan, ei rikota lakeja eikä loukata ketään. Kaikista vähiten itseä. Siksi järkevyyteen eivät kuulu extreme-harrastukset, sillä miksi altistaa itsensä ennenaikaiselle kuolemalle.

Sirkan extreme-harrastus taitaa olla parasta ennen -päiväysten rajojen kokeilu ruokavalmisteiden kanssa. Yksin elävä ihminen ei kauheasti syö, Sirkka ainakaan, ja ruoka on ajatuksenakin suunniteltu perheille tai edes parillisille. Mainoksissa aina nautiskellaan herkullisesta ruoasta yhdessä joko perheen tai pariskunnan toisen osapuolen kanssa. Yksikseen nautiskellaan vain jotain syntiseksi miellettävää, kuten jäätelöä tai suklaata, mikäli siis mainoksia on uskominen. Sirkka oikaisee taas kangaskassinsa hihnaa olkapäällään. Kassissa on eineksiä, pieni margariinirasia ja neljän leipäpalan pussi. Ne ovat yksinäisen ihmisen ostokset. Aina ei ehdi tai jaksa syödä ruokia siihen mennessä, kun niiden on ilmoitettu vanhenevan, joten on kokeiltava pakkauksiin tulostettujen päivämäärien rajoja.

Joskus ollessaan vielä opiskelija Sirkka näki kauppajonossa edellään ehkä noin keski-ikäisen naisen osta-

massa yksinäisen ihmisen ostoksia. Outo suru vih-laisi Sirkkaa, sillä silloin hän ajatteli, ettei ihmisen kuuluisi olla yksin. Tehtäviin kuuluisi löytää ihminen, jonka kanssa viettää loppuelämänsä perunoita kuorien ja yhteistä kotia imuroiden. Sirkka katsoi naista ehkä säälien, kun tämä vihkisormuksettomin sormin kaivoi lompakostaan maksuvälineitään ja pakkasi ostoksensa maksutapahtuman jälkeen rapisevaan hedelmäpussiin, joita silloin vielä kassoilta ilmaiseksi annettiin. Juuri yksinäisten ihmisten ostoksille täydellisiä pusseja.

Mutta siinä hän nyt itse seisoo yksinäisen ihmisen ostokset kassissaan, katselemassa harmaata heijastus-taan kaupan ulko-oven lasipinnasta, lukemassa ilmoitusta kissasta, joka kaipaa kotia. Eikä hän oikeastaan tunne surua, tai ainakaan myönnä tuntevansa.

Kissahan kruunaisi kaiken. Sitten hänen vanhapiikuu-tensa olisi täydellinen, kuten Sirkan äiti ja Sirkan rakkain ystävä Natalia aina muistavat vitsailla. Kun Sirkka vii-meksi täytti vuosia, uhkasi hänen äitinsä tuoda Sirkalle keinutuolin. Sirkka korahti pienen nauruntapaisen kuin esittääkseen, ettei vitsi ollut osunut lähellekään. Sirkka ei ainakaan myöntänyt tuntevansa itseään vanhaksi-piiksi. Hän nyt vain sattuu olemaan yksin asuva aikuinen nainen, jonka elämä koostuu lähinnä töissä ja kau-passa käymisestä, pyykin pesusta, silittämisestä, luke-misesta ja viherkasvien hoitamisesta.

Sirkalla ei ole kissaa, eikä keinutuolia. Hänellä on oma kotinsa, jonka jokaisen valoisan pinnan hän on kattoo lukuun ottamatta täyttänyt viherkasveillaan, koska ne tuovat hänelle mariekondomaisesti iloa.

Sirkka luo viimeisen silmäyksen Tyynen jättämään ilmoitukseen ja nykäisee takkinsa suuremmaksi. Ei hänen elämässään ole tilaa millekään eläimelle, hyvänen aika. Naurettava ajatuskin sellainen, Sirkka puhahattaa itsensä oikaistessaan. Ja kissahan tuhoaisi hänen viherkasvinsa, se ei kävisi laatuun. Sirkka kävelee ohi niistä ovista, jotka hänen harmauttaan heijastivat, ulos harmaaseen ilmaan ja suorittaa elämänsä kuten tähänkin asti.

SIRKKA MAKAA HEREILLÄ sängyssään. Kello on yö, jotain kaksi kai. Sirkka on jostain syystä alkanut heräillä joskus kai kahden aikaan kello öisin viimeisen kuukauden ajan. Silloin Sirkkan alitajunta sanoo hänelle, että nyt on aika miettiä näitä kaikkia ihmissuhteita, jotka olet pilannut. Vaikka ei Sirkka niistä jokaista ollut pilannut, osan vain, ehkä noin kolme neljästä tai sellaista, ihan normaali lukema ihmiselle, joka ylipäätään ihmissuhteisiin on koskaan päättänyt ryhtyä. Mutta öisin Sirkkan mieli uutisoi, että sinä, Sirkka; sinä olet syllinen kaikkeen.

Siksi Sirkka makaa hereillä sängyssään. Hän lähinnä odottaa, että alitajunta vaimenisi. Katselee kattoa, johon lankeaa valorantu sälekaihtimien ja ikkunanpielen väliin jäävästä raosta. Kuuntelee liikennettä, joka mylvii vaihtelevalla intensiteetillä hänen ikkunansa takana neljä kerrosta alempana, öisinkin.

Mutta miksi öiset heräämiset ovat alkaneet? Hän ei ole vuosiin edes yrittänyt minkäänlaista suhteen tapaista. Hänen ainoat ihmissuhteensa tässä maailmassa ovat hänen äitinsä, yksi ystävänsä Natalia ja

typerät työhmiset. Työihmisistään hän ei pidä, mutta on tavannut sietämättömämpiäkin ihmisiä. Työihmissään Sirkka sietää.

Kuten Seppoa, joka istuu häntä vastapäätä heidän avokonttorissaan. Avokonttorissa, jota Sirkka vihaa. Mutta Sirkka nyt vihaa niin monia asioita, ettei niitä kannata luetella. Seppo on siedettävä, koska Seppo muistaa keittää kahvia ja osaa keittää siitä oikean vahvuista. Monet toimistossa keittävät laihaa kahvia, josta ei saa muuta kuin pahan mielen. Sirkka kaataa laihat kahvit salaa vieräriin ja keittää uutta, vaikka se onkin tuhlausta, eikä Sirkka oikein pidä siitäkään.

Seposta Sirkka voisi ehkä pitää enemmän, ellei Seppo söisi kylmiä nakkeja työpöytänsä ääressä. Sirkka menee inhosta kananlihalle katsoessaan, kun Seppo syö eläimen satunnaisista osista jauhetusta massasta putku-loiksi muotoiltuja nitriittipötköjä kylminä.

”Seppo, onko pakko syödä niitä siinä työpisteellä?” Sirkka usein kysyy ja kätkee ärtyneisyytensä sellaiseen pieneen toverilliseen hymyntapaiseen, vaikka oikeasti haluaisi sanoa, että senkin hirviö, mikset syö niitä keittiössä missä on ruokapöytä tai kotonasi tai miksi et lämmitä noita kuvottavia nakkeja kuten ihmiset tekisivät, oletko sinä Seppo joku eläin, oletko?

Ja Seppo silkkää harmitonta tyhjöpäisyyttään vastaa aina pienellä hekotuksella, jolloin Sepon suu aukeaa ja siellä näkyy pureskeltua, kylmää nakkimassaa. Eikä Seppo tee koskaan elettäkään siihen suuntaan, että muuttaisi nakinsyöntitapojaan tai mukauttaisi nakkirituaaliaan avokonttoriin sopivammaksi.

Seppo on syönyt niitä nakkeja töissä kolme vuotta. Aina niitä samoja A-luokan nakkeja, joista lähtee yökötävä narskahdus jokaisella haukkaisulla, kun hampaat rikkovat luonnonkuoren.

Sirkka ei tiedä, missä Seppo on aiemmin ollut töissä mutta epäilee, että Seppo on imeskellyt kuvottavia nakkejaan edellisessäkin työpaikassaan, kukaties saanut lähteä sieltä juuri iljettävien nakkitapojensa tähden. Nakit syötyään Seppo imeskelee nakkimehut sormenpäistään ja jatkaa töitään. Sepon työkoneen näppäimistö on nakkimehun jämissä, Sirkka tiedostaa ja ajatus puistattaa.

Sirkka on päättänyt, ettei työihmisten kanssa tarvitse tai ainakaan kannata ystävyystyä. Niinpä hän ei ole ystävyystynyt työihmistensä kanssa, eikä puhu töissä mitään omista asioistaan, jotka eivät liity töihin.

Seppo käy muiden työkavereidensa kanssa kaljalla puhumassa jostakin muusta kuin työasioista. Sirkan mielestä se on käsittämätöntä: mennä nyt viettämään vapaaehtoisesti aikaa niiden ihmisten kanssa, joita näkee joka päivä kahdeksan tuntia muutenkin. Plus kiky-aika. Käsittämätöntä.

Seposta Sirkka tietää aika paljon, koska Seppo on sellainen lörppö. Kummallinen seuraanlyöttäytyjä ja löpisijä, Sirkka ajatteli Seposta jo silloin, kun Seppo palkattiin taloon. Kaikki pitävät Seposta, sillä Seppo on rento ja helposti lähestyttävä ja lämmin. Sirkkakin voisi ehkä pitää Seposta, jos sillä ei olisi sitä iljettävää nakinsyöntitapaansa. Joskaan ei sillä tapaa romantillisessa mielessä.

Sepolla on sitä paitsi kumppani, eikä Seppo muutenkaan merkillisessä rempseässä huolettomuudessaan ole lainkaan Sirkkan tyyppiä. Sirkkan tyyppiä ovat tarkat, suoraviivaiset ja järkevät ihmiset. Seppo taas on kaikkea muuta, plus se nakkikuvio. Nakkikuvio oli ensimmäinen asia, jonka Sirkka Sepossa näki hieman nuhuuntuineen ulkomuodon jälkeen. Sepon paidat ovat aina vähän ryppyisiä ja se on Sirkasta nuhujuista. Mutta sen lisäksi Sirkka sai kuulla Seposta paljon. Ensimmäisen työpäivänsä aikana Sirkkan viereiselle työpisteelle asetuttuaan Seppo kertoi asuinpaikkansa, parisuhteestaan ja siitä, mitä hänen kumppaninsa teki ja mitä ei tehnyt ja mistä ei pitänyt ja mistä piti, mikä on Sepon suosikkiravintola ja missä Seppo oli syntynyt. Ja koko sinä aikana ei Sirkka kertonut itsestään mitään. Eikä se häirinyt Seppoa lainkaan.

Kai heistä siksi on tullut sellaisia työkaverintapaisia, ja Seppo oli töissään tarkka ja tehokas, mitä Sirkka ei alkuun oikein ottanut uskoakseen, koska ne ryppyiset paidat. Sirkka on silittämisestä hyvin tarkka, kuten kaikesta paitsi parasta ennen -päiväyksistä.

Moni hänen työpaikallaan saattaa saapua töihin tukka hassottaen, paidat nukassa ja silittämättä, mutta Sirkalla kaikki on suorassa, eikä hiussuortuvakaan ole sijoiltaan.

Sirkalla on polkkamittainen järkävä tukka, jonka hän on pitänyt samassa mallissa ja mitassa jo liki kymmenen vuotta. Sitä ennen hänen tukkansa oli viitisen senttiä pidempi, ”ihana huoleton long bob”, kuten hänen kamppajansa silloin sanoi, eikä Sirkka oikein ymmärtänyt,

että miten tukka voi olla huoleton, koska ei tukalla faktuaalisesti voinut olla huolia, mutta Sirkka antoi asian olla. Sitten Sirkalle tuli kriisi, joku vaihe, ja hän villiintyi ja hiukset lyhenivät hieman korvannipukan alle ulottuviksi. Aluksi Sirkalla oli uuden hiustyyhinsä vuoksi holtiton ja villi olo ja sellainen kuin olisi tehnyt jotain kauhistuttavaa ja järjestyttävää. Viisi senttiä on Sirkalle iso asia, olipa sitten kyse rahasta tai hiusten mitasta.

Sittemmin sama malli on pysynyt hiuksissa. Hiusmuoti on muuttunut sinä aikana, kuten on Sirkan kamppaajakin. Aiempi kamppaaja kehtasi ehdottaa Sirkalle ”jotain uutta”, jotain kauhistuttavaa epäsymmetristä leikkausta, ja Sirkka loukkaantui niin sydänjuuriaan myöten, että vaihtoi kamppaajaa. Luottamus Sirkan ja kamppaajan välillä oli rikottu, eikä Sirkka enää voinut tietää, mitä kamppaaja saattaisi ehdottaa saati tehdä.

Sen jälkeen Sirkka on käynyt vuosia Raililla. Sirkka pitää Railista, sillä Raili ei höpötle. Tunnin mittaisen kamppaaja-ajan aikana he vaihtavat kämmenellisen veran sanoja.

”Hei”, sanoo Sirkka, mihin Raili vastaa sanomalla ”Hei”.

”Samanlainenko?” tiedustelee Raili, johon Sirkka vastaa sanomalla ”Kyllä”.

Kun Raili alkaa pestä Sirkan tukkaa, Raili kysyy: ”Onko vesi sopivaa?” johon Sirkka vastaa ehkä sanomalla ”Kyllä”, tai sitten Sirkka vain nyökkää.

Hiustenpesun jälkeen Raili leikkaa Sirkan tukkaa hiljaisuuden vallitessa, saattaa jossakin vaiheessa pyytää Sirkkaa nostamaan tai laskemaan leukaansa.

Sirkka ei koko prosessin aikana tee mitään tyhjänpäiväistä, kuten lue tai selaa puhelintaan. Sirkka seuraa peilin kautta Railin kokemuksen koulimaa kaunista työskentelyä.

Kun hiukset on leikattu, Raili putsaa hiustenpätkät Sirkan kasvoilta isolla sudilla ja ojentaa Sirkalle käsipeilin, jotta hän voi peilailla niskalinjansa toisen peilin kautta. Sirkka nyökkää hyväksyvästi ja ojentaa peilin takaisin. Maksutapahtuman kohdalla Raili kertoo hinnan, Sirkka maksaa, molemmat nyökkäävät, Sirkka pukee yleen takkinsa, sanoo ”Heihei”, johon Raili vastaa kättään heilauttamalla. Kaiken kaikkiaan sanoja on vaihdettu enimmillään 20 kappaletta. Se sopii Sirkalle hyvin.

Mutta Raili on jäämässä eläkkeelle puolen vuoden kuluttua. Sirkkaa kauhistuttaa, että tämä kuukausittaiseksi rutiiniksi muodostunut Railin kohtaaminen on pian päättymässä. Sirkan pitäisi löytää uusi luottokampaaja, joka ei höpötä eikä ehdota mitään älyttömyyksiä, kuten jotain värjäyksiä tai uutta mallia tukkaan.

Kampaamoiden nimetkin ahdistavat Sirkkaa. ”Parturi-Kampaamo Raili” on ollut jämäkkä ja luotettava ja ennalta-arvattava. Nimi kertoo, mitä paikassa tehdään ja kuka siellä paikassa niitä asioita tekee. Kerrostalojen kivijalat ja ostoskeskukset ovat väärällään kampaamoja ja kauneushoitoloita, joiden nimissä ei ole järkeä. Sirkkaa kiusaa nykyinen yritysten nimeämiskulttuuri, kun paikkojen nimistä ei saa minkäänlaista vinkkiä siitä, mitä kyseisessä paikassa tehdään. Se saattaa olla kampaamo, mainostoimisto, tilintarkastajan toimisto, maalikauppa,

vintage-liike tai taidegalleria. Nykyisin liikkeen nimi tai näyteikkuna eivät kerro kuluttajalle mitään.

Sirkka katselee kaupungilla kävellessään vanhoja kampaamoja, joiden nimet paljastavat niiden olevan kampaamoja, ja joissa työskentelevät irjat, railit ja pirkot, ja miettii, kuka heistä olisi luotettava ja vakaa, eikä ehdottaisi mitään naurettavuuksia, vaan leikkaisi vain hiukset, kuten hiukset kuuluu leikata.

Kampaamoilla on vääränlaisia, mukahauskoja ja englanninkielisiä nimiä. Niissä soi hailakka muotimusiikki, kampaajilla on tyylikkääät vaatteet, suuret korvakorut ja paljon näkemyksiä siitä, mikä Sirkalle sopisi paremmin.

Kuinka vaikeaa on Suomen suurimmasta kaupungista löytää kampaamo, jota pyörittää joku luotettava Irja tai Pirkko ja jonka kaiuttimista kuuluu jokin puheradio-kanava esimerkiksi, jos ylipäätään minkäänlaiselle taustaanänelle on tarve? Aivan liian vaikeaa. Sirkkan täytyy löytää uusi Raili.

**“SIRKKA ON STATISTI, IHMISMASSAA,
KAHVILASSA KAHVIA JUOVA NAINEN
(EI REPLIIKKEJÄ), OHIKULKIJA KADULLA
(EI KATSEKONTAKTIA), JOKU, JOKA
PAINAA HISSIN NAPPIA JUURI ENNEN
SINUA, SILLÄ NAPPIA KUULUU PAINAA
TEHOKKAASTI EIKÄ HAASKATA AIKAA
HAAVEILUUN JA SEISOSKELUUN. SIRKKA
ON SIRKOISTA SIRKAIN, STATISTEISTA
PARAS, MASSAAN KATOAVA MYYRÄ JA
PUUTARHATONTTU. SAMALLA JOKU
MUTTA EI KUITENKAAN KUKAAN.**

SIRKKA ON SIRKKA.”

*KOSMOS

84.2

ISBN 978-952-7144-81-7